

מסורת הש"ס

א) [נסוה ל: גדה י:1, ט ב"ק קח. ע"ש, א] [לעיל תל. מד: מ"ק יג. בכורות לה. ב"ק ה.]. ד) לקמן נד: וש"ג. ט) [מוס' פ"ג ה"ב, א] בכמ"י לתל' למית' ה' וליחל' ושווגין ע"י מהר"ם על תוס' ד"ה ותני, א) ב"ק נו. וזה, ח) בכמ"י אית' רבה, ט) [ל"ל מנמל' רש"ש וע"י פני' שמעב' הגירסא], י) [שמות מ"א, א] [לפניו בנמלה הגירסא לאחורק.], יא) [נבחים בט:], יב) [בדפור' דממתיפין, יד] [יפית לא טקף ע"פ מהרש"ל וע"י ר"ש מדעסחא], טו) חוקת ס"י קבד' א, טז) ונשמוט' א כח, יז) [ע"י מוס' מנחות נח: ד"ה ואלע' דלמרי ודע דבמוספת' דויטין פ"ג ה"י"ב תנא כמו דאית' בב"ק, יח) [וע"ג מוס' מטהרין ג: ד"ה שטיינ], יט) [לקמן נד:], כ) [נפסחים כו:], כא) [ל' מנל' מזה כלס בכל מסכת זבחים],

הגהות הב"ח

א) תו' ד"ה של' וכו' אפי' כרענ' ובאגע בכו שד':

מוסף רש"י

ש"י לעמוד קודם

לברא. לפיכע למך ספף גולגלתא דשמאי, ולמחזי מוזן דיתמי, והמנוני וסימונים, ורקבורה. לפורת היתא לו היתומים, נכסי דיתמי בלא אכיראת. שאין שעות ומזמן לדבר (בתורות 19). המטמא. טהרות של פניני, והמדמע. תורה בתולין לע"י, מחול, לה, דמישע ליה לטויתו לנטים דנמי תרומה, דשני בול. דל' חו' אלף לנטים, והמנסך. יין של חצרו לעדות טוכים (וחז"ק 28). בשווג. אל' ידע שה'א תרומה ולא ידע שה'א נאשר בניסין וז, או כסבור יין של' הוא (שם) פטור. מנלס. ואע"י דמויק בשוגג אדם דקיימא לן (ב"ק כו). אים מועד לעול' בין ער ג' יין בין שוגג בין מזה, כח' היק' שאינו ניכר הוא ולא שמה' היק' (שם). במזיד, חייב. לשלם דקנסיה רננ', ומנוס דקס ליה בדרכה מיניה לא מפיטור, ואע"י דחייב מיתה משום ענדת טוכים, ואפילו לא התו' טו דלא מיקטל קי"ל חייב מיתות שוגגין פטורין מנלסל, הכ' חייב אפילו התו' גיב, דלאויקומנ' טעמא משעה דלאנביה על מנת לאוסרו מייחב לשלומ, ומתחייב בנפשו לא הו' עד שעת ניסוך (שם). ע"כ ש"י לעמוד הקודם

דאסור לגרום טומאה לחולין

ישיראל. משום תקנת תורה (סוטה ל:).

בראשונה היו אומרים

המטמא. טהרותיו של פניני, והמדמע. תורה מחירי לע"י, דלע"י דקמיה מנח ואין היקוי ניכר משלם

(ב"ק קח). היק' שאינו שפדלו

ניכר. דה' עניניה הוא (חז"ק יא). שה'י טהומים

מנחות לפניו ואין היק' ניכר כגן (בבברות לה).

הבהנים שפדלו במקדש

חייבים. לשלם לנעלים

דמי קרבן (מנחות שם).

העושה מלאכה במי

וטמא. שקל נגדן מקולות,

היינו מדמע.

שמערב צהיר דבר האוסרו וכיון דשמעינן דקנסוהו רבנן ה"ה דילפי' מיניה למנסך ולא אכטריך למתנייה אכל השתא

דמנסך ממש אכטריך למתניי' דלא תימא קס ליה דדרבה מיניה

ופטור: [קנסא הוא]. מטמא ומדמע דצמוד חייב קנסא הוא

דהיזק שאינו ניכר לא שמה' היזק: וקנסא מקנסא לא ילפינ'. דהא לאו דינא הוא והיכא דקנוס קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אכטריך מנסך: ולמאן דיניף קנסא מקנסא. היינו רב דלמר מנסך ממש דאילו מערב לא אכטריך דילפינן ממדמע אע"ג דקנסא הוא: כל הני דמתני' למה לי ליתני חדא וינלפא איך מיניה: משום דקא מפסיד לה לגמרי. דלא חזיא תו לאכילה: דאסור לגרום טומאה. מפני פרושים שאוכלין חולין בטהרה ומשום דעבד אסורא קנסוהו: מדמע. לא מפסיד לגמרי דהא חזי לכהנים וחבני מיניה בזול: משום דשניה. דעביד ובמילתא דשכיח עבדי רבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד: כר' ירמיה.

דמדאגבה קנייה: למה לי. כיון דתנן מנסך בתרתי דרישא כ"ש מדמע^ט לדיכא למימר דקס ליה דדרבה מיניה: מנסך. מפסיד לגמרי שאוסרו בהנאה אכל מטמא אע"ג דמפסיד ליה לגמרי לענין שהוא עצמו אינו יכול לאכול אכל חזי הוא עדיין להסקה או למאכל בהמה דאפי' מטמא תרומה חזי להסקה או לבהמת כהן: מטמא איכא הפסד מרובה דלא חזיא תו לאכילה: שמים היק. ובהיזק לא חילקה תורה כשהוא נא גדי אדם עצמו בין שוגג למזיד כדאמרין בהחזול (ב"ק דף פה:) פלע תחת פלע^י לחייב על השוגג כמזיד: היזק שאינו ניכר. כגון הני דמתניתינן של' נחתנו מנחות שהיו: כדי שידועו. שתימא לאו דימע דאי מחייבת עליה לא חמי מודע להו לבעלים ואכלי אסורא: ^א) לצעוריה קא מכיון. דאי לאו להקניטו נא ולהודיעו למה לו דעבד: כהנשים שפגלו. קרבנות ששטוס וזרקוס לאכול מהם חוץ לזמנסי^ב ולא הורלו לבעלים: מוידין. שידעו שפסולים בכך: חייבין. לשלם דמיהס לבעלים שהי' צריכין להביא אחריס ואי נמי נדבה היא קשה צעיניו שלא הקריצ קרבנו שהי' להביא דורון היה מצקש: מפני סקון העולם. קס"ד דה"ק חייבין מפני תקון העולם שלא ירגילו בכך: שוגגין פטורין מפני סיקון העולם מביעיא ליה. דהא חייבין דמויד דינא דלורייתא הוא ותיקון העולם אפטורין הוא דש"י למיתני כדי שידועו: הא שוגגין פטורין. ^ג) דמתני' לא תני שוגגין פטורין כהדיא כרישא ואי נמי תני תיקון העולם ^ד) לא ארישא קאי: מי חטאת. דפרה אדומה וכן פרה עליה עול ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה ותניא בעספרי^{טו} מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא כפרה ומנין אף בנים ת"ל למשמרת למי נדה כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר: פטור מדיני אדם. לשלם: וחייב דיניי שמים. פורענות לשלם לרשעים. שנתכין להפסיד את ישראל: לרפק. למקום אסיפת הבהמות וקישורן כמו כעגלי מרזק (מלאכי 9^ט): כדי שתינק. את אמה: ופדוש. בתצואה עם השאר דתשלומין ליכא אמעשה ידיו דלמר לטובה הכנסתיה שתינק ופסולה לא הוי אלא מחמת מחשבתו שנתכוין אף פשדוש וגרמא בניזקין פטור דלמחשבה לא מחייבין ליה דפסולה מחמת מחשבה הוא כדלמר (פסחים כו:)

עובד דומיא דעבד דינחא ליה: ששקל לרבותא דאע"ג דלא מינכר מייחייב צדיני שמים^ב ונראה דהאי דקתם ששקל

הניזקין פרק חמישי גיטין

מהדר חייב א"נ קסבר^א דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנחה דשנת א"נ אפשר דרבי ירמיה^ב פליג אדרכי אצין^ג וכן משמע דלמר במרובה (ב"ק דף ע:)^ד דלמר ליה זרוק גניבותך לחצרי ותקני לי גניבותך ופרין מדמטי לאירי חלרו קנה ומתחייב בנפשו לא הוי

היינו מדמע ואידך קנסא הוא ומקנסא לא ילפינן ולמאן דיליף קנסא מקנסא כל הני למה לי צריכא דאי תנא מטמא אי תרומה הוה אמינא משום דקא מפסיד לה לגמרי ואי מטמא חולין *משום^ה דאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל אבל מדמע אימא לא ואי אשמעינן מדמע משום דשכיח אבל מטמא דלא שכיח אימא לא ואי אשמעינן מטמא ומדמע משום דקא מפסיד דלא קים ליה בדרכה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרכה מיניה אימא לא קא משמע לן כדרבי ירמיה ולהא^ו דתני אבובה דר' אבין בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע כל הני למה לי צריכא דאי אשמעינן מטמא משום דלא קים ליה בדרכה מיניה אבל מנסך דקים ליה בדרכה מיניה אימא לא ואי אשמעינן מנסך משום דקא מפסיד ליה לגמרי אבל מטמא דלא מפסיד ליה לגמרי אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דהפסד מרובה אבל מדמע דהפסד מועט אימא לא צריכא אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מאי טעמא ^א) היזק שאינו ניכר שמה' היזק ומה טעם אמרו בשוגג פטור כרי שיודיעו אי הכי אפילו במזיד גמי השתא לאוזוקי קא מכיון אודועי לא מודע ליה ור' יוחנן אמר ידבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור מאי טעמא היזק שאינו ניכר לא שמה' היזק ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא מהרותיו של חבירו ואומר פטור אני תנא^ב הכהנים שפגלו במקדש מזידים חייבין ותני עלה ^ב) מפני תיקון העולם ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמה' היזק האי שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מביעי ליה הכי נמי קאמר ימזידין חייבין ^ג) הא שוגגין פטורין מפני תיקון העולם מתיב רבי אלעזר ^ד) העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואי אמרת היזק שאינו ניכר שמה' היזק בדיני אדם נמי לחייב הוא מותיב לה והוא מפרק לה יפרה שהכניסה לרבקה על מנת שתינק ותדוש מי חטאת ששקל בהן משקלות והאמר ^ה) רבא מי חטאת ששקל

נג.

מהדר חייב א"נ קסבר^א דאפשר לנסך בלא הגבהה ולא דמי לעקירה והנחה דשנת א"נ אפשר דרבי ירמיה^ב פליג אדרכי אצין^ג וכן משמע דלמר במרובה (ב"ק דף ע:)^ד דלמר ליה זרוק גניבותך לחצרי ותקני לי גניבותך עד שנתנו והיינו דלא כרבי אצין דלרבי אצין לא צריך לאוקומי הכי דעקירה לורך הנחה היא^ה וכן משמע בהגזול בתרא (שם דף קח). דקלמר בראשונה היו אומרים המטמא והמדמע חזרו לומר אף המנסך ומפרש מעיקרא סבור כרבי אצין ולצסוף כרבי ירמיה ועוד י"ל דטעמא דשמואל אף ע"ג דהגבהה לאו לורך דניסוך הוא אפי' הכי פטור^ו כיון דלשעת ניסוך לא מחייב דקים ליה דדרבה מיניה אלשעת הגבהה נמי מיפטור דלמר לו הרי שלך לפניך נמי^ז תרומה ונטמאת דכמו דלס נסכו אחר אומר לו הרי שלך לפניך הכי נמי כי ניסך ליה איהו אע"ג דמנסך ליה צידים כיון דקים ליה דדרבה מיניה^ח ורב סבר כיון דבשעת הגבהה^ט לא ש"ך למימר דקים ליה דדרבה מיניה יש לחייב מחמת הגבהה אכל מה שיעשה צידים אחרי כן אע"ג דההיא שעמא קים ליה דדרבה מיניה: **משום** דקא מפסיד יי'ה לגמרי. הן סוגיא כר' יוחנן דלמר

היזק שאינו ניכר אינו היזק דלחזקיה הוה ליה לאכרוכיה לפטורא:

בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך בהגזול

בתרא (שם קח). כמזהב אפכא חו אחת מסוגיות הפוכות^י:

שלא יהא כל אחד ואחד בוי'. הקשה ה"ר אפרים הא

דתנן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:)

זן את הדין טימא את הטהור מה שעשה עשוי וישלם בזביתו ואמאי והא שוגג הוא^א ומנא דמוקי לה כר"מ דדאין דינא דגרמי ינחא דלקמן קנים ר"מ שוגג אטו מזיד אכל למאן דמוקי אפילו כרענן ^א) ובגגע בזה שרץ קשה לר' יוחנן אמאי חייב^א ומיהו לחזקיה^ב אתי שפיר דלא שייך למיפטריה כדי שידועו^ג ותינן דהתם פשע דמה היה לו לטמאותה כדי להחזיק בדבריו והוי כמו מזיד דהכא וא"ת בתייבא את הטמא שעירבו עם פירותיו לפטור לחזקיה כדי שידועו ויש לומר דאין רגילות שיחזור מהוראתו^ד אלא ע"י אחריס הלכך לא מיישני^הי: **והצני** **עלה** מפני תיקון העולם. כרוב ספרים גרסין צמתניתין^ו) הכהנים שפגלו במקדש שוגגין פטורין חייבין ופרין

משום דמשמע ליה דמפני תיקון העולם דקמיי בצרייתא קאי אמזידין חייבין דבסוף והכי איתא בתוספתא [פ"ג] בראשונה היו אומרים המטמא והמנסך חזרו לומר אף המדמע בשוגג פטור מזיד חייב מפני תיקון העולם כהנשים שפגלו במקדש שוגגין פטורין מוידין חייבין מפני תקון העולם וקשה דמרישא דהמטמא והמדמע והמנסך דקיימי בזה הוה ליה למיפדך לכך נראה דלא גרסין צמתני שוגגין פטורין וצרייתא דהכא לאו היינו דתוספתא דהתם שהנאצי^{טו} ומושני^{טז} תיקון העולם אדיקא קאי וכה"ג משני לקמן (דף נה:)

אחטטה גזולה שלא נודעה לרבים: **העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת**. מעובד דומיא דעבד דרשני^ט דעלה עליה זכר פסולה אע"ג דממילא כיון דינחא להו לבעלים^י וה"ה כדי עבד חצירו צידים^{י"ב} וינחא ליה לאותו שעושה דמיתרבי נמי מעובד מ"מ: **בדיני** **אדם** נמי ייחייב. וא"ת והרי כורס אחן פרתו של חבירו^{י"ט} דפטור כדלמר בפ"צ דזבחים^א) (כה: ובהגזול קמא (ב"ק נח).

משום דכלוהו שורין לאו לגבי מוצא קיימי ופרין התם מהך דהעושה מלאכה משמע דוקא מלאכה דלא מינכר היזקא ומשני דנקט מלאכה שורים לאו לגבי מוצא קיימי לא עבדי ליה אלא כהיזק שאינו ניכר: הא

שמה' היזק גדול הוא בגרמא דניזוק דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:)

גרמא בניזוקין פטור הכא מייחייב מפני שעושה מעשה בידיים אבל בגרמא ליכא מעשה בידיים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא (מד:)

אמר אמר אביי נקיטין טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריי מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאי שמה' היזק את מס קודם ששילם בנו פטור מלשלם^ה) שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

א) נראה דר"ל שהי' אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אטי מיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וזמו דסתם ריעי לקמן ע"כ.

עין משפט

נר מצוה

נר א מיי פטין מהל' טומאת אונלן הלכה ט:

נח ב מיי פין מהלכות חובל ומזיק הלכה א ג טוש"ע ח"מ סימן שפה פטקי א ונכר אלפס ב"ק פ"א דף ג ע"ב ובהר"ש שם סימן א:)

נז ג מיי שם הלכה ד ויע"ש בהשגות ובמ"מ:)

נז ד מיי שם הלכה ה (וע"ש ב"מ:)

מוסף תוספות

א. בתוס' ה"לש' כתוב.

קסברי. ומג"ל ב. גמי

סבר דאי אפשר לניסוך

בלא הגבהה [ומיהו]. מוס'

מכות לא. ד"ה שפקייה.

ג. וליה ליה דהגבהה

צורך ניסוך. מוס' שם.

ד. גבי גבב ומכר בשבת

פטור. מוס' שם.

ה. ויכין שהקנין בא בין

מסירה להנחה אית לן

למימר קים ליה בדרכה

מיניה וכו' ור' ירמיה דאמר

בדנקין וכו' לית ליה

הגבהה צורך ניסוך הוא

הרין דליה ליה עקירה

צורך הגבהה. מוס' ב"ק שם.

ו. והיידיק שאינו ניכר

הוא. ירש"ל. ז. גול.

מוס' ה"לש'. ח. והר"ל

כאילו אחי האיסור ממילא.

ולא דמי לגבוב חלב ואכלו

דלייתיה לקמן. הלכך

מייחייב אלשעת גניבה. מוס'

ה"לש'. ט. התחיל

החזיר. [ואין]. מוס' ה"לש'.

י. [ונפטור]. מוס' מטהרין

גל: ד"ה שיערבן. יא. לא

יהא אלא כמטמא בידיים

דנתן [ותנא] המטמא וכו'

בשוגג פטור וזא נמי

בשוגג הוא. מוס' שם.

יב. דאמר [ותנא] אחד

שוגג ואחד מזיד חייב ומה

טעם אמור בשוגג פטור

כדי שיודיעו. מוס' מטהרין

גל: ד"ה שיערבן. יג. דהא

ידיעי בעלים. מוס' ה"לש'.

יד. ע"י עצמו. מוס'

ה"לש'. יט. הלכך פריך

שפיר שני מוך. מוס'

ה"לש'. טז. בתוס' ה"לש'

כתוב. ואפ"ה משני שפיר

דמפרי. יז. וא"ת הנושה

מלאכה בפרת חטאת

דאמרין דחייב בדיני

שמים אמאי מפסילא הא

דחאי לא ניתח להו

לבעלים. מוס' צ"מ ל ד"ה

אף. יח. (ד)לא בעינן

דניחיל לבעלים ממש,

אלא. רש"ל.

יט. דמיכר. מוס' ב"ק

אף. כ. באי קא

פריך. הא פטור דהכא

היינו משום דכולהו פרות

לאו לפרה אדורמא קיימי.

מוס' ה"לש'.

פסקי ר"ד

נפסל בכל חייבין ואם היו שוגגין פטורים מלשלם הקרבן לבעלים אמר חזקיה דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד חייב מ"ט היזק שאינו ניכר שמה' היזק וקרי' (ב"ק כו.) אדם מועד לעולם בין שוגג בין שוגג ומה טעם אמור בשוגג פטור כדי שיודיענו שטימא או דמע דאי מחייבין ליה לא מודע ליה ואכיל אסירא. ור' יוחנן אמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור היזק שאינו ניכר לא שמה' היזק ומה טעם אמור במזיד חייב שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ואומר פטור אני. פי' אע"ג דלאו

שמה' היזק גדול הוא בגרמא דניזוקין דאפילו מאן דאמר (ב"ק נה:)

גרמא בניזוקין פטור הכא מייחייב מפני שעושה מעשה בידיים אבל בגרמא ליכא מעשה בידיים וכל הני דמתני' מטמא ומדמע ומנסך ומפגל אית בהו מעשה מה שאין כן בגרמא (מד:)

אמר אמר אביי נקיטין טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריי מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאי שמה' היזק את מס קודם ששילם בנו פטור מלשלם^ה) שהרי היזק שאינו ניכר הוא גדול מגרמא ואפילו הכי בנו פטור:

א) נראה דר"ל שהי' אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אטי מיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וזמו דסתם ריעי לקמן ע"כ.

^[1] דמפגל נמי אע"פ שבדבריו בעלמא הוא מעשה גמור יש שם שהוא שוחט וזורק באותו הדיבור ופסולו בידיים: ובפרקין דלעיל (מד:) אמר אמר אביי נקיטין טימא טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו בנו אחריי מאי טעמא היזק שאינו ניכר לאי שמה' היזק וקנסא דרבנן הוא לדידיה קנסו רבנן לבדיה לא קנסו רבנן ויש ללמוד מכאן דאע"ג דרבינן דינא דגרמי כדאמרין בפ' הגזול ומאכיל (ב"ק ק.) את מס קודם ששילם בנו פטור מלשלם

^[2] א) נראה דר"ל שהי' אפי' ל"מ דס"ל לקמן דקנסו שוגג אטי מיד מ"מ בגרמי ס"ל דבשוגג פטור וזמו דסתם ריעי לקמן ע"כ